

Speech Thom de Graaf – 25 augustus 2016 (lancering Onderzoek met impact)

Dames en heren,

Kunt u zich na het voorbeeld van het mooie onderzoek van Cas Damen met het bedrijf Bronkhorst bij Saxion zich voorstellen dat het praktijkgericht onderzoek aan de hogescholen nog maar 15 jaar oud is? Ik eigenlijk niet.

Hoger onderwijs zónder onderzoek, dat kan eigenlijk niet. Toch was dat vijftien jaar lang de praktijk in het hbo vanaf het moment dat het officieel hoger onderwijs was geworden. Van 1986 tot 2001 was er wel wettelijk de taak en de mogelijkheid om onderzoek te doen maar middelen waren er niet. Vanaf 2001 werd er gestart met de eerste lectoraten, de grote verdienste van één van mijn voorgangers, Frans Leijnse, en weer vijftien jaar later wordt hier de eerste landelijke hbo onderzoeksagenda gepresenteerd, voortbouwend op 15 jaren van langzame maar onstuitbare groei van het praktijkgericht onderzoek.

Voordat ik in ga op de inhoud van de onderzoeksagenda wil ik eerst nog iets zeggen over het waarom van deze agenda. Ik doe dat graag aan de hand van een voorbeeld van een grote innovatie aan het begin van de vorige eeuw.

Begin 1900: er hingen toen grote veranderingen in de lucht: er was een technologie op komst die de wereld zou gaan veranderen. Samuel Pierpont Langley werkte daar hard aan, zijn naam doet maar bij weinigen van u een belletje rinkelen....

Maar de namen van Orville en Wilbur Wright komen u een stuk bekender voor. In 1903 maakten zij als eerste een bemande vlucht boven een veldje in North Carolina. Het menselijke vliegen was begonnen...

Het interessante is dat de Wright broeders veel minder kans hadden om als eerste te vliegen, dan die Pierpont Langley; die was lange tijd de gedoodverfde favoriet. Hij was astronoom, secretaris van het Smithsonian Institute, was verbonden aan Harvard en aan de Amerikaanse Marine. Hij had 50.000 dollar op zak van het War Department om zijn missie te laten slagen: als eerste de lucht in. Hij beschikte over de beste en slimste mensen uit zijn tijd en zijn PR was top. The New York Times volgde hem op de voet. Het leek een kwestie van tijd...

De Wright broers hadden dit allemaal niet. In Dayton Ohio bouwden ze met weinig middelen, met kunst- en vliegwerk zogezegd, aan hun prototype en leken geen serieuze competitie voor Pierpont Langley. En toch...

Het grote verschil zat hem in hun motivatie. Langley wilde roem, prestige en rijkdom. Daarom wilde hij de eerste zijn. De Wright broers werden gemotiveerd door iets anders. Zij werkten vanuit de overtuiging dat een vliegmachine veel kon gaan betekenen voor de samenleving, zij hadden een droom. Zij geloofden dat hun uitvinding de wereld ten goede kon veranderen.

De Wrights namen overigens bij hun proefvluchten altijd vijf sets onderdelen mee: kon je lekker veel neerstorten en opnieuw beginnen. Bij Langley werkte het anders: een paar dagen na de eerste vlucht van de Wrights, stortte hij neer in de Potomac en hield hij het voor gezien. Hij kon niet de eerste niet zijn dus hij stopte. En daarom heeft u waarschijnlijk nooit van hem gehoord.

Ik zou bijna durven beweren dat de broeders Wright excellente hbo-ers waren: een sterke gedrevenheid om de samenleving te verbeteren, niet om perse de eerste te zijn maar wél om nieuwe aanpakken en technologieën door te ontwikkelen. Een sterke *hands-on* benadering gecombineerd met

nieuwsgierigheid en creativiteit. Praktisch maar met een ideaal. U zag er net een prachtig voorbeeld van en er komen er nog meer voorbij vandaag.

In de agenda die ik straks mag aanbieden hebben de hogescholen met die mentale instelling naar de wereld gekeken om te zien waar ze kunnen bijdragen.

Er worden drie uitdagingen centraal gesteld:

1. Hoe creëren we een gezonde en vitale samenleving?
2. Hoe creëren we een veilige en inclusieve samenleving?
3. Hoe creëren we een duurzame en innovatieve economie?

Hogescholen dragen bij aan de oplossing van die uitdagingen vanuit hun maatschappelijke opdracht: de taak om de beste professionals op te leiden en om de beroepspraktijk verder te helpen. Het een gaat niet zonder het ander. Het hbo heeft daarbij een sterk emanciperende functie. 2/3 van alle HO studenten volgen hun opleiding aan een hogeschool. Veel van hen zijn eerste generatiestudenten die thuis nog niet in een traditie van doorstuderen staan, laat staan in een academische traditie. Het hbo is voor hen een trede op de maatschappelijke ladder, en in deze tijd horen daar onderzoeksvaardigheden bij. Zij oefenen op hoog niveau de beroepspraktijk uit en vaak sturen zij andere professionals aan en zijn verantwoordelijk voor organisatie én innovatie op de werkvloer.

En het hbo is er ook om bedrijven en organisaties, die niet vanzelfsprekend op wetenschappelijk onderzoek zijn aangesloten, te helpen met kennis en inzicht. Om samen met professionals en ondernemers nieuwe manieren van handelen en nieuwe technologieën te vinden. De onderzoeksagenda bevat er prachtige voorbeelden van. Onderzoek met impact. Het is een jammerlijk misverstand om te veronderstellen dat het hbo aan '*academic drift*' leidt, als wij de onderzoeks functie verder ontwikkelen. Praktijkgericht onderzoek maakt ons bachelor- en masteronderwijs beter en innoveert de beroepspraktijk. Het is een andere tak van sport dan academisch onderzoek, een andere schakel in de wetenschapsketen.

Het hbo gaat de drie genoemde uitdagingen graag te lijf. Met goed praktijkgericht onderzoek. Dat is missie, het waarom van deze agenda.

Een missie is niet voldoende. Er is gereedschap nodig om die opdracht te realiseren. Dat zijn de tien thema's van deze agenda. Die zijn interdisciplinair van aard en onderling sterk verbonden. Gezondheid is verbonden met slimme technologie en kunst, Energievoorziening met de bebouwde omgeving, De veerkrachtige samenleving met onderwijs en talent en ga zo maar door. De tien thema's sluiten daarnaast perfect aan op de Nationale Wetenschapsagenda en daarachter op de Europese Grand Challenges en op de topsectoren.

Het is denk ik wel goed om hier even stil te staan bij die Nationale Wetenschapsagenda. In 2015 maakte de NWA veel energie los in onderzoeksland. Ook in het hbo. Met dertien thema's sessies zorgden de hogescholen samen met bedrijven en instellingen voor meer dan 150 relevante vragen voor de NWA. Aan de uitwerking van de zogenoemde NWA routes werd er actief deelgenomen door lectoren en onderzoekers. Een mooi voorbeeld is de uitwerking van de NWA route "Kunst: onderzoek en innovatie in de 21ste eeuw" waarbij de kunsthogescholen, waar we vandaag te gast zijn, een prominente rol speelde.

Die positieve NWA energie zorgde ervoor dat de hogescholen, die nu toch al lekker bezig waren, samen een extra inspanning pleegden om deze agenda te maken. Het is een echte co-productie: deze agenda is

veel meer dan een optelsom van de agenda's van de afzonderlijke hogescholen terwijl de eigenheid van elk van die hogescholen wel bewaard blijft. De ambitie om in toenemende mate actief af te stemmen en te zoeken naar synergie en samenwerking, maar de ambities reiken verder.

De hogescholen willen, met de nadruk op de thema's van deze agenda, extra gaan investeren in praktijkgericht onderzoek. Zo genereert het hbo nog meer maatschappelijke impact door:

- a. de impact op het onderwijs
- b. de impact op de beroepspraktijk
- c. de impact op concrete economische en maatschappelijke innovatie.

Maar we vragen daarbij wel om ondersteuning vanuit de rijksoverheid, het bedrijfsleven en publieke instellingen en de kennispartners. De afgelopen vijftien jaar heeft het hbo veel werk verzet in de opbouw van het praktijkgericht onderzoek. Er is een enorm potentieel om te verzilveren. Dat is ook externe waarnemers als de AWTI, de WRR, de Onderwijsraad, het Rathenau Instituut en de OECD niet ontgaan. Allemaal adviseren ze in het investeren in en verder uitbouwen van het onderzoek aan hogescholen. Het momentum is er...

Dat momentum moet ook in het kader worden geplaatst van de bredere noodzaak tot investeren in kennis en onderzoek. De kenniscoalitie heeft de afgelopen jaren meerdere malen opgeroepen nu eens echt werk te gaan maken van de kennissamenleving. De investeringen in landen waar we ons graag aan spiegelen (Duitsland, Frankrijk, Zwitserland) zijn substantieel terwijl we in Nederland een langzaam dälende lijn zien ontstaan,

Dat is dan ook de reden dat we over ruim twee weken samen met onze partners uit de kenniscoalitie (NWO, KNAW, VNO-NCW, MKB-NL, VSNU, TNO/TO2) een gezamenlijke investeringsagenda zullen presenteren waarin we aan de politieke partijen en het volgende kabinet om een extra stap vragen: 1 miljard structureel voor wetenschap en innovatie. Deze hbo-agenda dient onder meer om deze claim mede te ondersteunen en te onderbouwen.

We kunnen veel in Nederland. Laten we dat dan ook doen!

Investeren in onze nu nog betrekkelijk kleine infrastructuur, CoE's, SIA/Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek, het NWO en de lectoraten, dat heeft zin en het heeft impact.

Ik wil iedereen bedanken die aan dit proces dat tot deze eerste hbo-onderzoeksagenda heeft geleid, heeft bijgedragen. Dat zijn er velen geweest. Maar ik noem één iemand met name en ere: Johannes van der Vos, steun en toeverlaat, een geweldige 'sherpa' in èn buiten NWA! Hij is van grote waarde geweest voor deze onderzoeksagenda en sluit daarmee zijn tijd bij de Vereniging Hogescholen af. Bedankt!

Door de jaren heen heeft de ontwikkeling van het praktijkgericht onderzoek veel support gekregen: van werkgevers, van adviesraden, van NWO, van ZONMW, van EZ, maar vooral toch van ons moederministerie: OCW. De huidige minister van OCW, Jet Bussemaker, heeft de afgelopen jaren zowel in woord als daad het onderzoek aan de hogescholen gesteund; helaas moet zij vandaag in de Ministerraad vergaderen over ons geld, maar het doet me ook groot plezier dat ik aan haar DG Hoger Onderwijs en Wetenschap, Hans Schutte, het allereerste exemplaar van de hbo onderzoeksagenda mag aanbieden.